

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่ศึกษาถึงสภาพและปัญหา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ซึ่งได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.3 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. การมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 2.3 แนวคิดการมีส่วนร่วม
3. การจัดการศึกษาของเทศบาล
 - 3.1 แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 - 3.2 นโยบายการจัดการศึกษาเทศบาล
 - 3.3 โครงสร้างการจัดการศึกษาระดับเทศบาล
4. สภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล
 - 4.1 งานวิชาการ
 - 4.2 งานกิจการนักเรียน
 - 4.3 งานธุรการ การเงิน และการพัสดุ
 - 4.4 งานบุคลากร
 - 4.5 งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
 - 4.6 งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความหมาย ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

เดิม ยิ้มเสมอ. (2542) ได้ให้ความหมายในทางรัฐประศาสนศาสตร์ว่า คณะกรรมการ หมายถึง กลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่พิจารณาค้นคว้าหาคำวินิจฉัยหรือข้อตกลงร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 3) ให้ความหมายของคำว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ว่าสามารถแยกออกเป็น 4 คำ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการ และกรรมการ โดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยให้ความหมายไว้ ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา
2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายความว่า สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. คณะกรรมการ หมายความว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. กรรมการ หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธา โพธิ์มะฮาด (2548, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการ สถานศึกษา หมายถึง คณะบุคคลที่สถานศึกษาแต่งตั้งขึ้นดำเนินการในการพิจารณา หรือให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ได้รับ แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

2. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กล่าวถึง องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานว่า ประกอบด้วย ผู้แทน ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุและหรือองค์กรศาสนาอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษาเป็น กรรมการและเลขานุการ ซึ่งในสถานศึกษาหนึ่งให้มีคณะกรรมการได้อย่างน้อย 7 คน แต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบกัน ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอแนะการกำหนด สัดส่วนให้มีจำนวนสตรีไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของจำนวนคณะกรรมการทั้งหมด ดังนี้

1. กรณีคณะกรรมการทั้งสิ้น 7 คน ควรมีกรรมการที่เป็นสตรีอย่างน้อย 2 คน
2. กรณีคณะกรรมการทั้งสิ้น 8-10 คน ควรมีกรรมการที่เป็นสตรีอย่างน้อย 3 คน
3. กรณีคณะกรรมการทั้งสิ้น 11-13 คน ควรมีกรรมการที่เป็นสตรีอย่างน้อย 4 คน
4. กรณีคณะกรรมการทั้งสิ้น 14-15 คน ควรมีกรรมการที่เป็นสตรีอย่างน้อย 5 คน

อย่างไรก็ตามจำนวนและสัดส่วนที่เหมาะสมนั้น ควรเป็นชายและสตรีที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งจะทำให้คณะกรรมการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 20) โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีที่มาดังนี้

โดยกำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการและให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนพระภิกษุและหรือองค์กรศาสนาอื่น ๆ เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน ซึ่งการให้ได้มาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีดังนี้

1. ให้สถานศึกษาประกาศรับสมัคร
2. ให้ผู้สมัครรับการเลือก หรือคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนดไว้
3. ให้ผู้ได้รับการคัดเลือกและผู้บริหารสถานศึกษาเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตามที่เห็นสมควร และให้ประชุมคัดเลือกให้เหลือเท่ากับจำนวนตามที่กำหนด
4. ผู้บริหารสถานศึกษา นำรายชื่อเสนอผู้บังคับบัญชาเหนือสถานศึกษาขึ้นไปหนึ่งระดับเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

ในกรณีที่ไม่มีผู้สมัครเลือกเป็นผู้แทนในองค์ประกอบใด ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อบุคคลในองค์ประกอบนั้น จำนวนสองเท่าของจำนวนที่กำหนดไว้และให้ผู้ได้รับการเสนอชื่อคัดเลือกกันเองให้เหลือเท่ากับตามจำนวนที่กำหนดไว้

สำหรับคุณสมบัติทั่วไปของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วยลักษณะสำคัญดังนี้

1. เป็นผู้สนใจในการพัฒนาการศึกษา
2. เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี
3. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย
4. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

5. ให้คณะกรรมการมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้งคณะกรรมการซึ่งได้มาตามระเบียบนี้ในวาระแรก เมื่อครบกำหนดสองปีให้จับฉลากออกกึ่งหนึ่งในกรณีที่เป็จำนวนคี่ให้พิเศษเพิ่มเป็นหนึ่งคน เว้นกรรมการและเลขานุการ

6. กรรมการจะพ้นจากตำแหน่งได้ก็ต่อเมื่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานออกตามวาระ ตาย ลาออก เป็นบุคคลล้มละลาย เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ พ้นจากสถานภาพการเป็นผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทน

องค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุและหรือองค์กรศาสนาอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารสถานศึกษา

ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสาม ได้เปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์ คุณสมบัติ วิธีสรรหา และการเลือกประธาน กรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง การเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามมาตรา 40 มีสาระสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 2-19)

1. จำนวนคณะกรรมการ

1.1 สถานศึกษานขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการจำนวน 9 คน

1.2 สถานศึกษานขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คน ขึ้นไป ให้คณะกรรมการ จำนวน 15 คน

2. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย

2.1 ประธานกรรมการ (มาจากกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)

2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 1 คน

2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน

2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน

2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน

2.7 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือองค์กรศาสนาอื่นใน พื้นที่

- สถานศึกษานขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

- สถานศึกษานขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 1 คน

2.8 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

- สถานศึกษานขนาดเล็ก จำนวน 1 คน

- สถานศึกษานขนาดใหญ่ จำนวน 6 คน

2.9 ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

3. วาระการดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการ และกรรมการ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการแต่งตั้งใหม่อีกได้แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

3. บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

หน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 มีดังต่อไปนี้ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 78-80)

3.1 กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ได้แก่

3.1.1 ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเรื่องการวางแผน และการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จากเอกสารและแหล่งความรู้ต่างๆ

3.1.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3.1.3 พิจารณากำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3.2 ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ได้แก่

3.2.1 ศึกษานโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3.2.2 พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา

3.2.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี

3.2.4 ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

3.2.5 กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา

3.3 ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ได้แก่

3.3.1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร

3.3.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ

3.3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาได้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 กำกับ และติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ได้แก่

3.4.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการและปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ

3.4.2 รับทราบรายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา รวมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3.4.3 ติดตามดูแล ช่วยเหลือแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.5 ส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน ได้แก่

3.5.1 ร่วมและสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการของโรงเรียน

3.5.2 ประสานความร่วมมือสร้าง ความเข้าใจกับประชาชนทั่วไปและผู้ปกครองของนักเรียนเพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา

3.5.3 สนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลนหรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถเรียนจนจบหลักสูตร

3.6 ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ได้แก่

3.6.1 ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา

3.6.2 สนับสนุนสิ่งต่างๆ ที่จะเป็นสื่อเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่างๆ

3.6.3 สนับสนุนสิ่งต่างๆ ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

3.7 เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ได้แก่

3.7.1 เสนอแนวทางในการบริหาร และจัดการในงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

3.7.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 งาน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.8 ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.8.1 ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3.8.2 ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพในท้องถิ่นมาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก

3.8.3 สนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดยร่วมเป็นคณะกรรมการดำเนินการ

3.9 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้ง ภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ได้แก่

3.9.1 ประสานงานกับประชาชน และองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามาร่วมกันพัฒนา ปรับปรุงสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน และเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน

3.9.2 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและเป็นแหล่งบริการชุมชน

3.9.3 ส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชน

3.10 ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน ได้แก่

3.10.1 รับทราบและให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา

3.10.2 เสนอแนะเพื่อปรับปรุง รายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

3.11 แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ตามที่เห็นสมควร ได้แก่

3.11.1 พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษา และ/หรือคณะกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาคตามความจำเป็น และความเหมาะสม

3.11.2 ส่งเสริมสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาให้คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

3.12 ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นได้แก่

3.12.1 รับทราบให้ความเห็นและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย

3.12.2 ให้ความร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายให้บังเกิดผลสำเร็จ

ซึ่งต่อมาในเดือนมิถุนายน 2547 สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติตามงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขึ้น โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่งานวิชาการ ได้กำหนดไว้ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 13)

ประการที่ 1 ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่น

ประการที่ 2 ให้ข้อเสนอแนะและส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมกระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ประการที่ 3 รับทราบ และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดระบบและการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สรุปได้ว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่ในการกำหนด และให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนพัฒนาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำสารของหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น คอยกำกับติดตามผลการดำเนินการให้สามารถจัดการศึกษาเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546, หน้า 14-15) ได้กำหนดไว้ว่าให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนตามที่กฎหมายบัญญัติ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการใดๆ ขึ้นอยู่กับประชาชนในชุมชนนั้น

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมนั้น นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้
ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 12) ให้ความหมายว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจการใดๆ ที่มีผลกระทบต่ตัวของประชาชนเอง

สุรพล พุ่มคำ (2544, หน้า 55) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ว่าเป็นการเข้าไปผูกพัน และเกี่ยวข้องทั้งทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลเพื่อช่วยเหลือกลุ่มหรือบุคคลที่ตนมีความรับผิดชอบ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

อภิสรณ์ ภาชนะวรรณ (2544, หน้า 37-38) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ชุมชนได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ และอื่นๆ

กุตตาโว (Gustavo, 1992, p.4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมโดยทั่วไป หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมมีความชัดเจนและลึกซึ้งไปกว่าการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ เมื่อการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคล หรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

จากแนวคิดดังกล่าว สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีความคิดเห็นตรงกันที่เข้ามาร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม ร่วมประเมินผลและร่วมรายงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1 (2540, หน้า 24-25) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิมนุษยชน ดังนั้น การดำเนินการพัฒนา จึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดและพัฒนาการศึกษา ทำให้ระบบการศึกษา สะท้อนสภาวะเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผล 4 ประการคือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน จะช่วยให้กลุ่มที่ถูกกีดกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ได้มีโอกาสเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการ ต่อผู้บริหารโรงเรียน หรือ ผู้จัดทำนโยบายการพัฒนาการศึกษา และมีโอกาสได้รับการพัฒนายกฐานะให้สูงขึ้น

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้รัฐระดมทรัพยากร สรรพกำลังในท้องถิ่น เช่น ความรู้ ทักษะ แรงงาน และทุนที่ต้องใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งจะช่วยลดภาระของรัฐในด้านงบประมาณ และทรัพยากร

2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยปรับปรุงการกระจายอำนาจและการขยายโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมให้เหมาะสมตรงตามเป้าหมายมากขึ้น

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน จะมีผลต่อความต้องการทางด้านจิตวิทยาของประชาชน จากการได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน ด้านการศึกษาที่มีผลกระทบต่อบุตรหลาน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด และพัฒนาการศึกษา จะแสดงการช่วยเหลือตนเอง (self-help) และการพึ่งตนเอง (self-reliance) ได้

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาอย่างจริงจังทุกขั้นตอนจะช่วยให้ประชาชนในชุมชนมีพลังต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ

5. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาการศึกษา ของโรงเรียน เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการยอมรับ และการใช้ความคิดวิธีการใหม่ๆ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในขณะที่โรงเรียนสามารถรวบรวมแนวคิด ภูมิปัญญาของชุมชนมาปรับใช้ในกระบวนการบริหารโรงเรียนร่วมกับชุมชน

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนจะทำให้ชุมชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ และช่วยทำให้การศึกษาของโรงเรียนเห็นแนวทางใน

การแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม ที่เหมาะกับปัญหาของชุมชนได้มากกว่าการให้บุคลากรภายนอกมาช่วยแก้ปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 10) ได้พิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบว่า ได้มีบทบัญญัติในหลายมาตราที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญ มีดังนี้

มาตรา 43 การจัดการศึกษาอบรมของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ

อัจฉรา สังข์สุวรรณ (2540, หน้า 485) กล่าวถึงลักษณะของการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย มีจุดมุ่งหมายชัดเจนเหมาะสม และเป็นความต้องการของกลุ่ม การติดต่อสื่อสารชัดเจนและเป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทาง สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผู้นำมีความเป็นผู้นำ และใช้ภาวะผู้นำให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของทีม การตัดสินใจต้องมาจากการตัดสินใจร่วมกัน การบริหารความขัดแย้งเป็นไปอย่างเหมาะสม และสมาชิกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

อนันต์ ฉัตรศรีธา (2541, หน้า 48-49) กล่าวถึงลักษณะการทำงานร่วมกันที่มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบด้วย การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและทุกคนเข้าใจตรงกัน บรรยากาศเป็นกันเอง การสื่อสารแบบเปิด สมาชิกมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมาชิกมีส่วนช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหา มีการกระจายความเป็นผู้นำ และมีการประเมินตนเองทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

สมเดช สีแสง (2539, หน้า 16-19) ได้วิเคราะห์นโยบายของรัฐในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษานั้น พบว่า การส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของครอบครัว ชุมชน สถาบันทางสังคมอื่นๆ และสื่อมวลชน ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการของการศึกษา ตลอดจนปรับปรุงระบบบริหารการศึกษา ให้มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งให้กระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นและสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารและการจัดการภายในของสถานศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและจัดการศึกษาของชุมชน และ ให้มีคณะกรรมการการศึกษาระดับจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากองค์กรของรัฐ องค์กรของเอกชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อวางแผนและจัดการศึกษาของจังหวัด โดยคำนึงถึงเอกภาพด้านนโยบาย และมาตรฐานการศึกษา รวมทั้งความต้องการของท้องถิ่น

สุรพล พุฒคำ (2544, หน้า 56) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่าเป็นวิธีการบริหารที่ต้องการให้งานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ อย่างมีคุณภาพ เป็นการบริหารที่

ให้ความสำคัญไปที่ผู้ร่วมงาน โดยมุ่งหวังว่าถ้าพฤติกรรม ของผู้ร่วมงานมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้ว ก็จะทำให้ผลงานที่ผลิตออกมามีคุณภาพ ซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังกล่าวก็คือ วัตถุประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง

จากความคิดดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วมเป็นการกำหนดความจำเป็นพื้นฐานในการทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีส่วนช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหาาร่วมกันของคนในชุมชนได้มากกว่า บุคคลภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังกล่าว ก็คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วม

3. แนวคิดการมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory management) เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจในการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจัดการศึกษาทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ประเด็นสำคัญของการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องว่า ใครควรมีส่วนร่วม มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร มีส่วนร่วมอย่างไร มีส่วนร่วมในระดับใด สาธการมีส่วนร่วมคืออะไร นักวิชาการได้เสนอแนวคิดไว้ ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2540, หน้า 244-245) กล่าวถึงการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school – based management หรือ SBM) ว่าเป็นการมุ่งเน้นการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษาเพราะสถานศึกษาเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารควรมีอำนาจดังนี้

1. อำนาจการบริหาร
2. อำนาจการจัดการ
3. อำนาจการตัดสินใจ
4. อำนาจในการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัด

การศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ความสำคัญแก่ครูและนักเรียน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541, หน้า 12) ได้เสนอแนวคิดว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารยังจะช่วยให้ฝ่ายปฏิบัติกับผู้บริหารมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันถ้าเจ้าหน้าที่ยอมรับเป้าหมายขององค์กรมาเป็นเป้าหมายของตนเองแล้ว ก็จะทำให้องค์การประสบผลสำเร็จมากเท่านั้น เพราะบรรยากาศในการทำงานจะเกิดความสามัคคีมีความปรองดอง มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความเป็นระเบียบ สิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพลัง

สมณฑา พรหมบุญ และคนอื่นๆ (2541, หน้า 9) เสนอยุทธวิธีสอนเพื่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 4 ยุทธวิธี แต่ละยุทธวิธีมี 5 องค์ประกอบดังนี้

ยุทธวิธีที่ 1 วิธีสอนแบบดาว 2 แฉก การทำงานเป็นกลุ่ม การตั้งคำถามให้เด็กคิด การให้เด็กทำกิจกรรมและสร้างผลงาน การสร้างจินตนาการโดยเสริมด้วยสื่อต่างๆ ลากเชื่อมโยงกับชีวิตจริง

ยุทธวิธีที่ 2 การจัดสิ่งแวดล้อมเพื่อฝึกการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้ ปรับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งความรู้ จัดศูนย์วิทยากรให้เป็นแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เพื่อช่วยสร้างเสริมสิ่งแวดล้อมที่บ้าน ร่วมกับผู้ปกครองดูแลสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกบ้าน และนอกโรงเรียน

ยุทธวิธีที่ 3 การแนะแนวและจิตวิทยา เป็นการทำงานร่วมกันของกัลยาณมิตร 5 กลุ่ม โดยประสานระหว่าง ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครูแนะแนว และนักจิตวิทยา

ยุทธวิธีที่ 4 การประเมินผล โดยใช้ 5 กระบวนการ คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน การประเมินผลจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก การประเมินผลจากการพัฒนาการลักษณะนิสัยของเด็ก การประเมินจากข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ของเด็ก

เข็มเพชร แก่นสา (2543, หน้า 51) ได้นำแนวคิดของโคเฮนและฮัฟฮอฟผนวกกับแนวคิดของนักวิชาการไทย โดยเห็นว่าควรจำแนกกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน และกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้ในโครงการ

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์และแรงงานหรือโดยการบริหารงาน ตลอดจนการดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในด้านประเมินผลโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวมยอดของโครงการทั้งหมด

สุรัชย์ เทียนขาว (2545, หน้า 21) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ขั้นตอนเท่านั้นคือ

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาชุมชน จะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ร่วมกันเรียนรู้สภาพของชุมชน การดำเนินชีวิต ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทำงาน ร่วมกันค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา โดยจะมีการรวมกลุ่มอภิปรายและแสดงความคิดเห็นแรงงาน เงินทุนหรือเข้าร่วมบริหารงาน การใช้ทรัพยากรการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทุกด้าน โดยอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันของบุคคลและสังคม

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินในการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การจัดการศึกษาของเทศบาล

1. แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545 - 2559 (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2545, หน้า 2 - 13)

1.1 ด้านความเสมอภาคของโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เร่งรัดจัดการศึกษาให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย จัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัยได้เข้ารับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ ส่งเสริม สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในท้องถิ่น มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย

1.3 ด้านคุณภาพมาตรฐานการศึกษา พัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา เพื่อเข้าสู่มาตรฐานชาติ ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และให้จัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนทุกปี สถานศึกษาเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก ภายใน 19 สิงหาคม 2548 และอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทุก 5 ปี นับแต่การประเมินครั้งสุดท้าย

1.4 ด้านระบบบริหารและการจัดการศึกษา จัดระบบการบริหารและการจัดการทางการศึกษาให้สอดคล้องกับระบบการจัดการศึกษาของชาติ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเอกภาพในเชิงนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ อีกทั้งมีความพร้อม

ในการดำเนินการจัดการศึกษา และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อจัดการศึกษาของเอกชน หรือรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

1.5 ด้านครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา วางแผนงานบุคคล เพื่อใช้ในการประสานข้อมูลในการนำเสนอพิจารณาสรรหาบุคลากร พร้อมทั้งมีการประเมินผล การปฏิบัติงาน การพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีสิทธิประโยชน์ สวัสดิการ ค่าตอบแทนเพียงพอและเหมาะสมกับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพชั้นสูง

1.6 ด้านหลักสูตร ให้สถานศึกษาจัดทำรายละเอียด สาระหลักสูตรแกนกลางและ สาระหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตาม ความเหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษา ตามอัธยาศัย โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของสังคมและชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์

1.7 ด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีจิตสำนึกใน ความเป็นไทยและสามารถเรียนรู้ พัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การจัดการ ศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ ให้เป็นการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่องตลอดชีวิต และส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

1.8 ด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อ การศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งด้านงบประมาณ การเงิน ทรัพย์สินในประเทศ จากรัฐ บุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา และจัดสรรงบประมาณให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.9 ด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนา แบบเรียนเอกสารทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดย เร่งพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีแรงจูงใจในการผลิต รวมถึงการพัฒนาและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ตลอดจนการสื่อสารทุกรูปแบบ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุ โทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น

1.10 ด้านการส่งเสริมกีฬา นันทนาการและกิจกรรมเด็กเยาวชน ส่งเสริมสนับสนุน การดำเนินการกีฬา นันทนาการ กิจกรรม เด็กเยาวชน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ บริการแก่เด็ก เยาวชน ประชาชน อย่างหลากหลาย พอเพียงและมีประสิทธิภาพ

1.11 ด้านการส่งเสริมอาชีพ สนับสนุน ส่งเสริม ช่วยเหลือ ให้มีการประกอบอาชีพ อิสระที่ถูกต้องตามกฎหมาย จัดให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สนับสนุนการระดมทุนและการจัดการนำวิทยากรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการประกอบอาชีพ การจัดการด้านการตลาดให้ได้มาตรฐานและความเหมาะสม ตามสภาพท้องถิ่น

1.12 ด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษา ส่งเสริม และอนุรักษ์ สถาบันศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดสังคมภูมิปัญญาแห่งการเรียนรู้ และสังคมที่เอื้ออาทรต่อกัน สืบทอดวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

2. นโยบายการจัดการศึกษาเทศบาล

คณะเทศมนตรีมีความมุ่งหวังที่จะเห็นประชาชนในเขตเทศบาลมีการศึกษาดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี รู้จักช่วยงานตนเองและผู้มีความรับผิดชอบ สามารถประกอบอาชีพ พละนามัย สมบูรณ์ ยึดมั่นในคุณธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของสังคม ชี้อัตถ์ สุจริต ขยันหมั่นเพียร รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นประมุข คณะเทศมนตรี มีนโยบายที่จะพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นโดยใช้การศึกษาเป็นสื่อ ดังต่อไปนี้

2.1 เด็กก่อนวัยเรียน

2.1.1 ส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูทารกที่ถูกหลักอนามัย ถูกหลักโภชนาการ การป้องกันโรคโดยการฉีดวัคซีน ปลูกฝีและสาธารณสุขพื้นฐาน และการให้บริการอย่างต่อเนื่อง

2.1.2 ส่งเสริมเด็กปฐมวัย 3-5 ปี ซึ่งเป็นเด็กก่อนวัยเรียน โดยเปิดทำการสอน ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนในสังกัดเทศบาลสำหรับในอนาคค มีนโยบายจัดศูนย์เลี้ยงเด็กอายุระหว่าง 0-3 ปี เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ และเป็นการให้บริการแก่ประชาชน

2.2 เด็กในวัยเรียน การศึกษาในระดับประถมศึกษา หรือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือเป็นหน้าที่ของเทศบาลที่ต้องให้เปล่า ซึ่งได้ดำเนินการอยู่แล้ว ได้สนับสนุนในด้านงบประมาณด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี เร่งพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้เด็กและเยาวชนประพฤติดีมีคุณธรรม มีความขยันหมั่นเพียร อดทนต่อการปฏิบัติหน้าที่ และมีระเบียบวินัย ตลอดจนดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2545 และตามคำขวัญหรือ นโยบายของกระทรวงมหาดไทย ที่ว่า “วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน”

2.3 เยาวชน มีนโยบายที่จะมุ่งเน้นความต่อเนื่องในการศึกษาตลอดชีวิต ปรับปรุงคุณภาพชีวิต พัฒนาเยาวชนให้เจริญเติบโต มีสุขภาพดี มีสติปัญญารอบรู้ เฉลียวฉลาด ประหยัด อดออม มีคุณธรรม ชี้อัตถ์ มีหลักการอุดมการณ์ในการดำรงชีวิต จัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยให้การสนับสนุนกีฬาและบันเทิง

การจัดกิจกรรมให้เยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียนในปัจจุบันและอนาคต มีดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์เยาวชน และจัดกิจกรรมเพื่อเยาวชน 2) จัดหาสนามกีฬา สนามเด็กเล่น และกิจกรรมด้านการกีฬา 3) จัดกิจกรรมทางศาสนา 4) จัดกลุ่มสนใจต่าง ๆ 5) จัดห้องสมุดเพื่อประชาชน และที่อ่านหนังสือพิมพ์ 6) จัดกีฬาและกรีฑา

2.4 ประชาชน หมายถึง คนทุกวัยทุกกลุ่มชั้น และทุกสาขาอาชีพ เทศบาลในจังหวัดสระบุรีมุ่งเน้นส่งเสริมสุขภาพอนามัย จริยธรรม ค่านิยม วัชระศิลป์วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ได้กำหนดให้ดำเนินการเป็นประจำและต่อเนื่อง เช่น จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพอนามัย จัดให้มีการบรรยายธรรม จัดงานประเพณีต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา งานประเพณีตักบาตรดอกไม้มันวันสงกรานต์ วันลอยกระทง ฯลฯ

คณะเทศมนตรีตระหนักในบทบาทและหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า จึงได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาและการพัฒนาการศึกษา และเชื่อว่าถ้าเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้รับการศึกษาดีและทั่วถึง เยาวชนและประชาชนก็จะเป็นผู้ที่มีคุณภาพดีสามารถประกอบอาชีพได้อย่างดีมีสุข ตามหลักการที่ว่า “พัฒนาคน พัฒนาสังคม และประเทศชาติ” คณะเทศมนตรีตระหนักถึงความสำคัญอันนี้ และจะร่วมผนึกกำลังกับพนักงานเทศบาลร่วมกับประชาชนในภาคเอกชน พัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าสืบต่อไป

สรุป นโยบายการจัดการศึกษาเทศบาล จะส่งเสริมด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน และในเด็กวัยเรียน (การศึกษาภาคบังคับ) ก็มุ่งเน้นให้มีการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ในกลุ่มเยาวชนยังจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ทั้งด้านกีฬาและนันทนาการ

3. โครงสร้างการจัดการศึกษาระดับเทศบาล

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545, หน้า 10) ได้ระบุไว้ในมาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในด้านการส่งเสริมการจัดการศึกษาและบริหารการศึกษา สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น ได้ปฏิบัติภารกิจส่งเสริมการจัดการศึกษาของเทศบาล ภายใต้คำขวัญของโรงเรียน “วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน” คำขวัญเทศบาล “เด็กเล็กเบิกบาน วิชาการก้าวหน้า เยาวชนพัฒนา ปวงประชาร่วมใจ” และคำขวัญสำหรับบุคลากรทางการศึกษา “มีวินัย ใฝ่วิชา ร่วมใจพัฒนา สร้างศรัทธามวลชน”

การจัดการศึกษาของเทศบาล ในภาพรวมมีเทศบาลที่จัดการศึกษา จำนวน 144 เทศบาล และเมืองพัทยา จำนวน 1 แห่ง มีจำนวนโรงเรียน 520 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียน 400,829 คน ครู 17,841 คน

การแบ่งกลุ่มการศึกษา โรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยาแบ่งออกเป็น 12 กลุ่มการศึกษา ดังนี้

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 1 มี 12 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครนนทบุรี เทศบาลเมืองบางบัวทอง เทศบาลนครนครปฐม เทศบาลเมืองปทุมธานี เทศบาลเมืองท่าโขลง เทศบาลเมืองพระประแดง เทศบาลนครสมุทรปราการ เทศบาลตำบลบางปู เทศบาลนครสมุทรสาคร เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน และ เทศบาลตำบลสามง่าม

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 2 มี 7 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองสตูล เทศบาลเมืองปัตตานี เทศบาลตำบลตะลุมพันธ์ เทศบาลนครยะลา เทศบาลเมืองเบตง เทศบาลเมืองนราธิวาส และเทศบาลเมืองสุโขทัย

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 3 มี 13 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองชุมพร เทศบาลเมืองหลังสวน เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานี เทศบาลเมืองนาสาร เทศบาลนครนครศรีธรรมราช เทศบาลเมืองปากพูน เทศบาลเมืองพัทลุง เทศบาลนครสงขลา เทศบาลนครหาดใหญ่ เทศบาลเมืองสะเตง เทศบาลตำบลพะตง เทศบาลเมืองทุ่งสง เทศบาลเมืองท่าข้าม

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 4 มี 10 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองระนอง เทศบาลเมืองตะกั่วป่า เทศบาลเมืองพังงา เทศบาลเมืองกระบี่ เทศบาลนครตรัง เทศบาลเมืองกันตัง เทศบาลตำบลห้วยยอด เทศบาลนครภูเก็ต เทศบาลเมืองป่าตอง และเทศบาลตำบลเชิงทะเล

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 5 มี 12 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลสองพี่น้อง เทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองชะอำ เทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ เทศบาลเมืองหัวหิน เทศบาลเมืองสมุทรสงคราม เทศบาลตำบลอัมพวา เทศบาลเมืองกาญจนบุรี เทศบาลเมืองโพธาราม เทศบาลเมืองบ้านโป่ง และเทศบาลเมืองเพชรบุรี

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 6 มี 18 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองลพบุรี เทศบาลตำบลโคกสำโรง เทศบาลเมืองบ้านหมี่ เทศบาลตำบลโคกตูม เทศบาลเมืองสระบุรี เทศบาลเมืองแก่งคอย เทศบาลตำบลหนองแค เทศบาลเมืองพระพุทธบาท เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เทศบาลเมืองเสนา เทศบาลตำบลท่าเรือ เทศบาลเมืองอ่างทอง เทศบาลตำบลป่าโมก เทศบาลเมืองสิงห์บุรี เทศบาลตำบลอินทร์บุรี เทศบาลเมืองชัยนาท เทศบาลตำบลวัดสิงห์ และ เทศบาลเมืองอุทัยธานี

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 7 มี 17 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองกำแพงเพชร เทศบาลเมืองตะพานหิน เทศบาลเมืองตาก เทศบาลเมืองแม่สอด เทศบาลเมืองชุมแสง เทศบาลตำบลตาคลี เทศบาลนครนครสวรรค์ เทศบาลเมืองบางมูลนาก เทศบาลเมืองพิจิตร เทศบาลนครพิษณุโลก เทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ เทศบาลเมืองหล่มสัก เทศบาลตำบลศรีพนมมาศ เทศบาลเมืองสวรรคโลก เทศบาลเมืองสุโขทัยธานี เทศบาลเมืองอุดรดิตถ์ และเทศบาลตำบลวังมั่ง

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 8 มี 8 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงราย เทศบาลเมืองพะเยา เทศบาลนครลำปาง เทศบาลเมืองลำพูน เทศบาลเมืองแพร่ เทศบาลเมืองน่าน และเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 9 มี 9 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลเมืองเมืองพล เทศบาลตำบลชุมแพ เทศบาลตำบลบ้านไผ่ เทศบาลเมืองเลย เทศบาลเมืองสกลนคร เทศบาลเมืองหนองคาย เทศบาลนครอุดรธานี และ เทศบาลเมืองหนองบัวลำภู

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 10 มี 10 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองวารินชำราบ เทศบาลนครอุบลราชธานี เทศบาลเมืองพิบูลมังสาหาร เทศบาลเมืองยโสธร เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด เทศบาลเมืองมหาสารคาม เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เทศบาลเมืองนครพนม เทศบาลเมืองมุกดาหาร และ เทศบาลเมืองอำนาจเจริญ

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 11 มี 9 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลนครนครราชสีมา เทศบาลตำบลโนนสูง เทศบาลเมืองบัวใหญ่ เทศบาลเมืองชัยภูมิ เทศบาลเมืองบุรีรัมย์ เทศบาลตำบลนางรอง เทศบาลเมืองสุรินทร์ เทศบาลเมืองศรีสะเกษ และเทศบาลตำบลปากช่อง

กลุ่มการศึกษาท้องถิ่น 12 มี 21 เทศบาล ได้แก่ เทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา เทศบาลตำบลบางคล้า เทศบาลตำบลกบินทร์ เทศบาลเมืองปราจีนบุรี เทศบาลตำบลอรัญญประเทศ เทศบาลเมืองนครนายก เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลเมืองศรีราชา เทศบาลเมืองพนัสนิคม เมืองพัทยา เทศบาลเมืองบ้านบึง เทศบาลตำบลแหลมฉบัง เทศบาลเมืองจันทบุรี เทศบาลเมืองชลบุรี เทศบาลตำบลท่าใหม่ เทศบาลเมืองตราด เทศบาลนครระยอง เทศบาลเมืองมาบตาพุด เทศบาลตำบลบางวัว เทศบาลตำบลคลองตำหรุ และเทศบาลตำบลอินทรีปัญญา

การจัดการศึกษาของกระทรวงมหาดไทยนั้นมีโครงสร้าง ดังภาพ

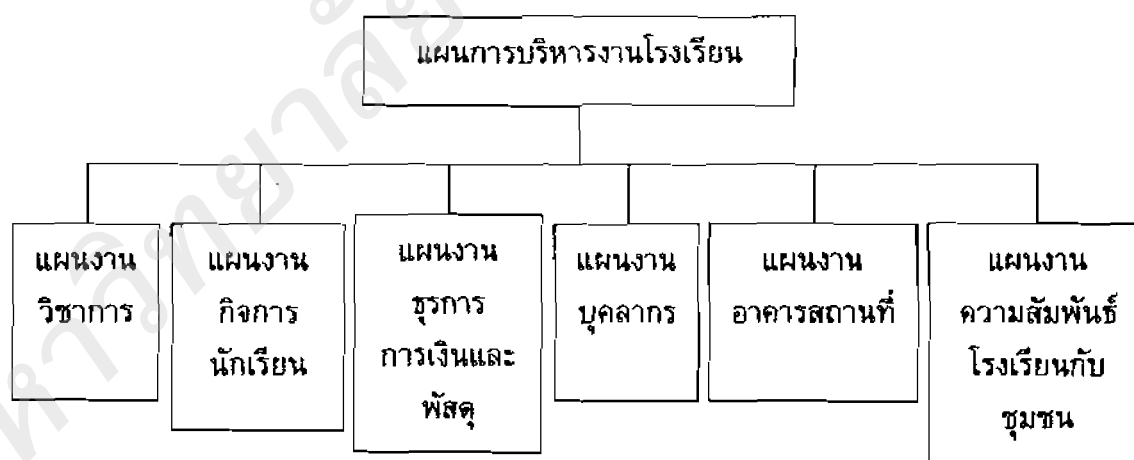
ภาพ 2 โครงสร้างความสัมพันธ์ของการจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา

ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2549, หน้า 30

สภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนเทศบาล

การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดอิสระทั้งด้านแผนงาน การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการเงิน เนื่องจากยังมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริหารท้องถิ่น ยังคงต้องพึ่งพางบประมาณ และรายได้จากส่วนกลาง รวมทั้งยังไม่มีอิสระในการจัดเก็บรายได้ที่ชัดเจน มีความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีคณะกรรมการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารส่วนใหญ่ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร แม้จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนก็เป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือด้านการเงินครุภัณฑ์เท่านั้น จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามผล เกิดช่องว่างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และประชาชน ทั้งที่ส่วนท้องถิ่นควร

เป็นหน่วยที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ให้ท้องถิ่นจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ได้ทุกระดับตามความพร้อมของท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 ในปีพุทธศักราช 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนงานการศึกษาในเกณฑ์ การศึกษาภาคบังคับในส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมาให้ท้องถิ่น คือ เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบทางวิชาการ และกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบด้าน ธุรการในทางปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการออกพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัดเก็บในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนในโรงเรียน ประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการเรียนการสอนหลักสูตรสื่อและการประเมินผล ส่วน กระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการในส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดการศึกษา จึงมีแนวทางการบริหารงานโรงเรียนบรรลุเป้าหมายมีขอบข่ายครอบคลุมในงานโรงเรียนไว้ 6 งาน ดังภาพ

ภาพ 3 แผนบริหารโรงเรียน

1. งานวิชาการ

1.1 ความหมายงานวิชาการ

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงความหมายของงานวิชาการไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 7) ให้ ความหมายของงานวิชาการไว้ว่า หมายถึง ภาระงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการสอนเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด โดยเริ่มตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน การวิจัย การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม แหล่งเรียนรู้ การนิเทศติดตาม การแนะแนว การจัดทำระบบประกันคุณภาพภายใน การประสานความร่วมมือ และให้ความรู้แก่ชุมชน ตลอดจนรายงานผลการจัดการเรียนการสอน ต่อสาธารณชนด้วย

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542, หน้า 16-17) ให้ความหมายของงานวิชาการว่า หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา

สุริย์พร วินิชบุตร (2546, หน้า 43) ให้ความหมายของ งานวิชาการว่า เป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา ที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการจัดการไปให้สถานศึกษามากที่สุด ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมถึงการจัดปัจจัยเกื้อหนุน การพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของงานวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรและการสอน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการนิเทศ ติดตาม การจัดทำระบบประกันคุณภาพภายใน การประสานความร่วมมือ และให้ความรู้แก่ชุมชน และท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ขอบข่ายของงานวิชาการ

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานวิชาการไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 20-24) กล่าวถึง ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการว่า ประกอบด้วยภาระงานดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานด้านการเรียนการสอน
3. งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน
4. งานห้องสมุด
5. งานนิเทศภายใน
6. งานอบรมทางวิชาการ

จรัส สังข์ขาว (2550, กันยายน 6) ได้กล่าวว่างานวิชาการที่ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบมีขอบข่าย ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ นโยบาย และวิธีบริหารทางวิชาการ
2. หลักสูตร และประมวลการสอน
3. ตารางสอน
4. อุปกรณ์การศึกษา
5. แบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ
6. การจัดแบ่งหมู่ นักเรียน
7. การนิเทศการสอน

8. การจัดห้องสมุด
9. การวัดผลและประเมินผล

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542, หน้า 16-17) กล่าวว่า ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน
3. การจัดบริการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่
4. การวัดและการประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 7) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ว่าประกอบด้วยภารกิจ ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
3. การวัดผลประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การนิเทศการศึกษา
8. การแนะแนวการศึกษา
9. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน
11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น
12. การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร

หน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 30) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. งานธุรการทางวิชาการ การจัดห้องหรือสถานที่สนับสนุนการเรียนการสอน
2. การจัดกิจกรรมการสอน
3. งานส่งเสริมวิชาการ
4. งานกลุ่มประสบการณ์
5. งานวัดและประเมินผลการเรียน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา การเรียนการสอน การจัดห้องเรียน ห้องสมุด การอบรมวิชาการ รวมถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดและประเมินผลเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานวิชาการ โดยการ

จัดหาสื่อและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านงานวิชาการ ดังนี้ 1) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) สนับสนุนส่งเสริมให้ครูนำสื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน 3) การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนางานวิชาการแก่สถานศึกษา 4) สนับสนุนช่วยเหลือในการจัดหาสื่อและนวัตกรรมใหม่ๆ มาจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 5) การให้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และ 6) การสนับสนุนเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ

2. งานกิจการนักเรียน

2.1 ความหมายของงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นการบริหารกิจการต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมประสบการณ์ของนักเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สุวรรณ รุทธานุรักษ์ (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนการจัดระบบการใช้เวลาในการปฏิบัติงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา เช่น การปกครองนักเรียน การแนะแนว การบริการสุขภาพการอนามัย การจัดหาน้ำดื่มน้ำใช้ ตลอดจนการบริการด้านอาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนในสถานศึกษา

อัมรา เล็กเริงสินธ์ (2540, หน้า 144-154) ให้ความหมาย งานกิจการนักเรียน คือการจัดการเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลงานกิจการนักเรียน เช่น การควบคุมดูแลงานแนะแนวอาชีพและจัดหางาน งานกิจกรรมนักเรียน งานโครงการพิเศษ งานปกครอง งานสวัสดิการพยาบาลและหอพัก และบริหารงานตามหน้าที่อื่นตามที่ผู้บังคับบัญชามอบหมาย

จรัส สังข์ขาว (2550, กันยายน 6) ให้ความหมาย งานด้านกิจการนักเรียน เป็นงานโรงเรียนต้องพยายามให้เด็กที่อยู่ในวัยเรียนทุกคนมีโอกาสเป็นนักเรียนอย่างเสมอภาค และยุติธรรมเพราะการศึกษาช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นมาเป็นพลเมืองที่ดีของชาติช่วยให้บุคลากรมีความรอบรู้และความฉลาดมีไหวพริบ รู้จักแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเอง รู้จักปรับตัวให้เหมาะสมสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ เพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2544, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียน หมายถึง การจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนปกติขึ้น เพื่อบริการให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนา ด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจ ตลอดจนสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ดี

ที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า งานกิจการนักเรียน หมายถึง การควบคุมดูแลให้นักเรียน ได้มีโอกาสพัฒนาการด้านต่างๆ อย่างเสมอภาคและยุติธรรมช่วยให้เติบโตเป็นพลเมืองดีของชาติ รู้จักปรับตัว เหมาะกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์

2.2 ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน

งานกิจการนักเรียน เป็นงานที่มีการดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน ตั้งแต่เข้าโรงเรียนจนกระทั่งออกจากโรงเรียน ได้มีผู้ให้ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียนอย่างกว้างๆ ดังนี้

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2540, หน้า 146 - 147) ได้กำหนดขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน ที่สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียนในระดับต่างๆ ของไทยไว้ ดังนี้

1. การรับนักเรียนและทำทะเบียนนักเรียน
2. การควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัยนักเรียน
3. การจัดกิจกรรมนักเรียน
4. การจัดบริการนักเรียน
5. การจัดบริการอาหารกลางวัน
6. การจัดบริหารห้องสมุดโรงเรียน
7. การจัดบริการสุขภาพอนามัย

กาญจนา ศรีภาพสินธุ์ (2543, หน้า 5-6) กล่าวว่าไว้ว่า ขอบข่ายของงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วย

1. งานบริการด้านสุขภาพอนามัย
2. งานบริการแนะแนว
3. งานบริการสอนซ่อมเสริม
4. การจัดการดูแลนักเรียน
5. การจัดชั้นเรียนที่เหมาะสมกับความถนัดและความสุขใจของนักเรียน
6. การจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ให้รู้จักการมีระเบียบวินัย รู้จักปกครองตนเองตามวิถีทางประชาธิปไตย

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2549, หน้า 34-40) ได้สรุปเกี่ยวกับขอบข่ายงานกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนและกิจกรรมนักเรียน ไว้ดังนี้

1. การเกณฑ์เด็กในวัยเรียนเข้าเรียน
2. การบริการด้านสุขภาพอนามัย
3. การบริการอาหารกลางวัน
4. การบริการแนะแนว
5. การบริการห้องสมุด
6. การบริการช่วยเหลือให้นักเรียนที่ขาดแคลน

7. การจัดกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน
8. การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย
9. การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในโรงเรียน
10. การจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน

จากขอบข่ายงานกิจการนักเรียนที่กล่าวมา สรุปได้ว่า งานที่เกี่ยวกับการเกณฑ์เด็กในวัยเรียนเข้าเรียนการบริการด้านสุขภาพอนามัย การบริการอาหารกลางวัน การบริการแนะแนว การบริการห้องสมุด การบริการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน การจัดกิจกรรมสหกรณ์นักเรียน การส่งเสริมวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย การจัดกิจกรรมส่งเสริมความปลอดภัยในโรงเรียน และงานการจัดกิจกรรมป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านงานกิจการนักเรียน ดังนี้ 1) การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองส่งเด็กที่มีอายุตามเกณฑ์เข้าเรียน 2) การส่งเสริม ป้องกันรักษาความปลอดภัยของเด็กจากสารเสพติดในสถานศึกษา 3) การประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองในการพัฒนาการมีระเบียบวินัยนักเรียน 4) ให้ข้อเสนอแนะการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ 5) การควบคุมดูแล และแนะอาชีพให้กับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษา

3. งานธุรการ การเงินและพัสดุ

3.1 ความหมายของงานธุรการ การเงินและพัสดุ

มนัส ปลายชุม (2540, หน้า 6) กล่าวว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุโรงเรียน หมายถึง งานหนึ่งในฝ่ายธุรการตามโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน โดยมีหน้าที่กับการเอกสารงานพัสดุภายในโรงเรียน

จรัส สังข์ขาว (2550, กันยายน 6) กล่าวว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุ หมายถึง การเอกสารเกี่ยวกับ การจัดซื้อ การจ้าง การซ่อมแซมและการบำรุงรักษา การจัด ทำเอง การแลกเปลี่ยน การเช่า การควบคุม และการดำเนินการอื่นๆ ที่กำหนดไว้ในข้อบัญญัติ

สมพร มนัสตรง (2546, หน้า 45) กล่าวว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุ หมายถึง งานเกี่ยวกับเอกสาร การจัดทำเอง การซื้อ การจ้าง การจ้างที่ปรึกษา การจ้างออกแบบ การควบคุมงาน การเช่า การแลกเปลี่ยน การควบคุมและการจำหน่าย

สรุปได้ว่า งานธุรการ การเงินและพัสดุ หมายถึง งานที่เกี่ยวกับเอกสาร งานจัดซื้อ จัดจ้างและจัดหา วัสดุครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เริ่มตั้งแต่การจัดหาจนถึง การจำหน่ายวัสดุ นั้นๆ

3.2 ขอบข่ายงานธุรการ การเงินและพัสดุ

พรนพ พุกกะพันธ์ (2544, หน้า 298) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของงานธุรการ การเงินและพัสดุ ประกอบด้วย

1. การจัดการเกี่ยวกับเอกสาร
2. การจัดระบบเอกสาร ระบบการเงิน
3. การจัดซื้อจัดจ้าง เกี่ยวกับพัสดุสำนักงาน ตรวจเงินแผ่นดิน
4. การจัดทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ เพื่อช่วยในการค้นหาข้อมูลหรือเอกสาร
5. การจัดแฟ้มเป็นระบบที่จะช่วยให้ค้นหาเอกสารที่ต้องการได้ภายในเวลาที่รวดเร็ว

ที่รวดเร็ว

รุจิร ภูสาระ, และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 52) ได้กล่าวว่า ขอบข่ายของงานธุรการ การเงินและพัสดุ ประกอบด้วย

1. การจัดการเกี่ยวกับเอกสาร
2. การจัดระบบเอกสาร ระบบการเงิน
3. การจัดซื้อจัดจ้าง เกี่ยวกับพัสดุสำนักงาน ตรวจเงินแผ่นดิน
4. การจัดทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์ เพื่อช่วยในการค้นหาข้อมูลหรือเอกสาร
5. การจัดแฟ้มเป็นระบบที่จะช่วยให้ค้นหาเอกสารที่ต้องการได้ภายในเวลาที่รวดเร็ว

ที่รวดเร็ว และจะต้องเป็นระบบที่จัดเรียงเรียงข้อมูลต่างๆ ตามหัวข้อที่ดูได้ง่ายและชัดเจน

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2549, หน้า 34-40) กล่าวถึง งานธุรการ การเงินและพัสดุ ประกอบด้วย

1. งานธุรการทั่วไป
2. งานสารบรรณ
3. งานการเงินและบัญชี
4. งานพัสดุและครุภัณฑ์

กล่าวโดยสรุป งานธุรการ การเงินและพัสดุเป็นงานที่มีขอบข่ายเกี่ยวกับการจัดการเอกสาร สารบรรณ การจัดระบบเอกสาร ระบบการเงินและบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง เกี่ยวกับพัสดุสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน และการจัดทำบัญชีวัสดุครุภัณฑ์สำนักงานรวมถึงการตรวจสอบการจัดซื้อ จัดจ้าง รายงานการใช้จ่ายเงินเมื่อสิ้นสุดโครงการ/กิจกรรมให้คณะกรรมการการศึกษาทราบอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านงานธุรการ การเงินและพัสดุ ดังนี้ 1) เสนอแนะการจัดระบบงานธุรการ 2) เสนอแนะการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ 3) ให้ความเห็นชอบอนุมัติแผนการใช้จ่ายเงินในสถานศึกษา 4) การดำเนินงานเกี่ยวกับการรับบริจาคทรัพย์สินของสถานศึกษา 5) การตรวจการจัดซื้อ-จัดจ้างพัสดุครุภัณฑ์ให้เป็นไปตามระเบียบกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและ 6) การตรวจสอบภายในด้านการเงินและพัสดุ

4. งานบุคลากร

4.1 ความหมายของงานบุคลากร

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 7) ให้ความหมายว่างานบุคลากร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานตามความต้องการ และปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมตั้งแต่ การกำหนดนโยบาย การจัดทำแผนอัตรากำลัง การกำหนดค่าตอบแทน การสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การพัฒนา การสร้างขวัญกำลังใจ การดำเนินการทางวินัย ตลอดจนการให้พ้นจากหน่วยงาน

สุวัฒน์ เงินน้ำ (2545, หน้า 53) ให้ความหมายของงานบุคลากรไว้ว่า หมายถึงกระบวนการบริหารเกี่ยวกับ บุคคลขององค์กร ตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การรับเข้าทำงาน การมอบหมาย และกำกับดูแลให้ทำงานได้ตามที่กำหนด การตอบแทนผลการทำงาน การประเมินผล และพัฒนาการควบคุมให้ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัย และการให้พ้นจากตำแหน่งหน้าที่การงาน

บุญเกิด ทองรัตน์ (2547, หน้า 68) ให้ความหมายของงานบุคลากรว่า หมายถึง งานบุคลากรหรือบุคคลในสถานศึกษา เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบ รวมทั้งการพิจารณาและนำเสนอการเลื่อนตำแหน่ง ส่งเสริมและการดำเนินการทางวินัย วางตัวบุคคลให้เหมาะสมกับงาน และดูแลผลประโยชน์ของบุคลากร

ทีกส์มาพอสรูปได้ว่า งานบุคลากร หมายถึง งานเกี่ยวกับบุคลากร เริ่มตั้งแต่การวางแผนอัตรากำลัง การสรรหาบุคลากร และการบรรจุแต่งตั้ง การจัดทำระเบียบประวัติดูแลบุคลากร การปกครองบังคับบัญชา การกำหนดเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน การเสริมสร้างประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากร การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการพ้นจากตำแหน่ง เพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานมีประสิทธิภาพ

4.2 ขอบข่ายของงานบุคลากร

อาคม จันทสุนทร, และคนอื่นๆ (2540, หน้า 223) กำหนดขอบข่ายงานบุคคลออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การแสวงหาบุคลากรการเลือกสรรบุคคลเข้ามาทำงานเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าเลือกได้คนดีก็นับว่าดีไป ถ้าได้คนไม่ดีหรือทำงานไม่เป็น ไม่มีความรู้พอที่จะทำงาน หรือไม่สามารทำงานร่วมกับคนอื่นได้ ย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อองค์กร ฉะนั้นในการสรรหาบุคคลเข้ามาทำงานในโรงเรียนควรมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.1 เลือกคนดี

1.2 เลือกคนที่เหมาะกับงาน

2. การบำรุงรักษาบุคลากร เมื่อได้บุคลากรมาแล้วก็ต้องบำรุงรักษาให้บุคลากรอยู่ในโรงเรียนให้นานที่สุด และตลอดเวลาที่อยู่ก็ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด การที่คนจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดนั้น ต้องอาศัยแรงจูงใจหลายอย่าง เช่น

2.1 สิ่งจูงใจเป็นวัตถุ ได้แก่ เงินและสิ่งของ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ

2.2 สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาส เช่น โอกาสที่จะมีชื่อเสียงดีเด่น เกียรติยศ มีอำนาจ ได้ตำแหน่งสูงขึ้น

2.3 สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการทำงานซึ่งอาศัยวัตถุเป็นหลักเช่นให้ที่นั้งทำงานดีมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น พัดลม พัมพ์ติด เป็นส่วนตัว

2.4 สิ่งจูงใจที่เป็นสภาพการทำงานซึ่งไม่เกี่ยวกับวัตถุ เช่น บรรยากาศในโรงเรียนน่าอยู่ ทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการศึกษา

2.5 ควรจูงใจสร้างความรู้สึกรู้สึกให้เกิดกับครูทั้งหลาย

2.6 การสร้างขวัญที่ดีให้แก่ผู้ร่วมงานให้เกิดความรู้สึกรู้สึกว่าอยู่ในโรงเรียนด้วยความอบอุ่น ได้รับความยุติธรรม มีความสนุกเพลิดเพลินอยู่กับงาน รู้สึกว่ามีอนาคตแจ่มใส

3. การพัฒนาบุคลากร คือ กรรมวิธีในอันที่จะเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานทั้งในด้านความคิด การกระทำ ความสามารถ ความรู้ ความชำนาญ และทำที่ต่างๆ

4. การให้พ้นจากงาน การให้บุคลากรที่ทำงานไม่ได้ผล ขาดประสิทธิภาพในการปรับปรุงงานตนเอง ให้พ้นจากหน้าที่ไปเป็นเรื่องปกติธรรมดาสำหรับในต่างประเทศ แต่ในสังคมไทยเป็นเรื่องยากสลับซับซ้อนมาก ยิ่งเป็นข้าราชการด้วยแล้วเมื่อไม่มีความผิดอะไรก็จะให้บุคคลพ้นไปเสียจากตำแหน่งนั้นย่อมทำได้ยากมาก

ชาติชาย พานิชชอบ (2544, หน้า 25) กล่าวถึงขอบข่ายของงานบุคลากรไว้ดังนี้

1. การวางแผนบุคลากร
2. การสรรหาบุคลากรและการบรรจุแต่งตั้ง
3. การกำหนดเงินเดือนค่าจ้าง
4. การประเมินผลการปฏิบัติงานและปฐนาเหน็จ
5. การปกครองบังคับบัญชา
6. การพัฒนาบุคลากร
7. การจัดประโยชน์เกื้อกูล
8. การวิจัยเกี่ยวกับประวัติบุคลากร
9. การจูงใจเข้าสู่หน่วยงาน
10. การเจรจาต่อรอง
11. การจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 34-40) ได้กำหนดขอบข่ายของงานบุคลากร ประกอบด้วย

งานบุคลากรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ มีแนวทางการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนคือ

1. การจัดทำแผนงานโครงการเกี่ยวกับบุคลากร
2. การจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน
3. การสร้างและบำรุงขวัญบุคลากร

ที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ขอบข่ายของงานบุคลากร เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน และโครงการเกี่ยวกับบุคลากรในด้านการจัดอัตรากำลัง การสรรหา การโอนย้าย การกำหนด เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน การจัดทำประวัติ การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานของครูหรือบุคลากรและการพิจารณาความดีความชอบ การแต่งตั้งครูหรือบุคลากรปฏิบัติหน้าที่ต่างๆให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถอย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพดังนั้น คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านงานบุคลากร ดังนี้ 1) การส่งเสริมการพัฒนาครูหรือบุคลากรให้มีวิทยฐานะสูงขึ้น 2) การสนับสนุนการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา 3) ให้คำปรึกษาการพัฒนาครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา 4) ให้ข้อเสนอแนะแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการสร้างขวัญ กำลังใจของครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา 5) เสนอแนะเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบของครูหรือบุคลากร 6) เป็นคณะทำงานในการกิจของสถานศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ 7) ให้ข้อเสนอแนะการแต่งตั้งบุคลากรในสถานศึกษา ปฏิบัติงานต่างๆให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและ 8) การให้คำปรึกษาข้อมูลและสารสนเทศในการปฏิบัติงานของครูหรือบุคลากรในสถานศึกษา

5. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

5.1 ความหมายของงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

วิชัย โสสุวรรณจินดา (2537, หน้า 12) กล่าวว่า งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดหาสำนักงาน การบริหารสำนักงาน การบำรุงรักษาสำนักงานและสถานที่ต่างๆ ที่ใช้เป็นที่ทำการ ซึ่งรวมถึง การซ่อมแซมอาคารและปรับปรุงสำนักงาน การรักษาความสะอาด การรักษาความปลอดภัย

ยุพาคี รัชดาพรณานิกุล (2540, หน้า 26) คือ การดำเนินการเกี่ยวกับการ จัดสร้างอาคาร การใช้ การบำรุงรักษา การควบคุมดูแลอาคารให้เกิดความปลอดภัย เกิดความ สะดวกสบาย ความเพียงพอและเหมาะสมแก่การศึกษา

สุกานดา โพธิ์ศรี (2550, กันยายน 6) กล่าวว่า งานอาคารสถานที่และ สิ่งแวดล้อม คือ การดำเนินการเกี่ยวกับ การจัดสร้างอาคาร การใช้ การบำรุงรักษา การควบคุม ดูแลอาคาร ให้เกิดความปลอดภัย เกิดความ สะดวกสบาย ความเพียงพอและเหมาะสมแก่ การศึกษา

สรุปได้ว่า งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง งานที่ดูแลบริเวณต่างๆ ของสถานศึกษา รวมไปถึงอาคารสถานที่ อาคารประกอบ ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของสถานศึกษา

โดยรู้จักใช้อาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้จักส่งเสริมบำรุงสภาพที่มีอยู่ให้คงสภาพดีและสนองความต้องการได้เพียงพอ

5.2 ขอบข่ายของงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ยุพาดี รัชดาพรธนาธิกุล (2540, หน้า 26) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดสร้างอาคาร
2. การใช้ การบำรุงรักษา
3. การควบคุมดูแลอาคารให้เกิดความปลอดภัย เกิดความสะดวกสบาย

ความเพียงพอและเหมาะสมแก่การศึกษา

อรุณ รักธรรม (2541, หน้า 42) กล่าวว่า ขอบข่ายงานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย

1. การรักษาความปลอดภัยในทรัพย์สินของทางราชการ
2. การมอบหมายงานให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรง
3. การบริหารพื้นที่ อาคารสถานที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. การจัดอาคารสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน
5. การดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่ สิ่งปลูกสร้างให้พร้อมสำหรับการใช้งาน
6. การให้บริการแก่บุคลากรภายนอกที่เข้ามาใช้ประโยชน์จากสถานที่ของ

สถานศึกษา

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 34-40) กล่าวว่า งานด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

1. การวางแผนด้านอาคารสถานที่
2. การรักษาความสะอาด และสุขาภิบาล
3. การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม
4. การใช้อาคารสถานที่
5. การจัดสถานที่บริการนักเรียน

สรุปได้ว่า งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นงานที่เกี่ยวกับการสร้างอาคาร การใช้ บำรุงรักษา อุปกรณ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ ในสถานศึกษาให้เกิดความปลอดภัยในตัวนักเรียน และช่วยในการสร้างความเจริญงอกงามในด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและสังคมของนักเรียน การพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนจัดพื้นที่อาคารให้เหมาะสมและเป็นที่บริการให้กับชุมชนและส่วนราชการอื่นๆ ได้ ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้านงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) การให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนการสอน 2) คณะกรรมการมีส่วนร่วมจัดการบริหารพื้นที่ อาคารสถานที่ ให้เกิดประโยชน์ 3) คณะกรรมการ

มีส่วนร่วมให้บริการด้านสถานที่แก่ชุมชนและส่วนราชการอื่นๆ และ 4) ส่งเสริมให้จัดสนามเด็กเล่นให้มีความปลอดภัยกับนักเรียน

6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6.1 ความหมายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สุวรรณ รุทธนาบุรุษ (2540, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนว่า หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนวางแผนการจัดระบบการใช้เวลาในการปฏิบัติงานให้ได้ประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพด้านงานสัมพันธ์ชุมชนในสถานศึกษา เช่น การดำเนินงานที่เกี่ยวกับสมาคม ผู้ปกครองและครู การจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง และชุมชน การให้บริการแก่ชุมชนทั้งในด้านความรู้ สุขภาพ อนามัย งานอาชีพ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน

มนัส พลายชุม (2540, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของงานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนว่า หมายถึง การดำเนินการระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารการรับฟังความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะ การให้และรับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนของนักเรียน และการจัดการศึกษาของโรงเรียน

วาม ดุลยากร (2542, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนว่า โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและเป็นองค์กรในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน ดังนั้นโรงเรียนกับชุมชน จึงมีความสัมพันธ์ กันอย่างใกล้ชิดจะต้องพึ่งพากันทั้งสองฝ่ายเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง วิธีการหรือกระบวนการที่สร้างความเข้าใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนต่อไป

6.2 ขอบข่ายของงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2542, หน้า 71) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานความสัมพันธ์กับชุมชนมี ดังนี้

1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

1.1 มีคณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน

1.2 จัดประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนระหว่างผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนหรือคณะกรรมการการศึกษากับบุคลากรในโรงเรียน

2. การร่วมกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและองค์กรต่างๆ ตามเทศกาลและวันสำคัญ

3. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้ครอบคลุมงานของโรงเรียนและกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

4. การให้บริการแก่ชุมชน

4.1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ที่โรงเรียนสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้

4.2 มีการบริการทางวิชาการ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่แก่ชุมชน

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

5.1 จัดให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ ขึ้นในโรงเรียน

5.2 มีผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนทุนทรัพย์และแหล่งวิทยากรมาเสริมการเรียนรู้ให้แก่โรงเรียน

วินัย คำนูณเอก (2546, หน้า 35-36) กล่าวว่า กรมสามัญศึกษาได้กำหนดขอบข่ายหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารในการควบคุมดูแล หรือดำเนินการบริหารงานของโรงเรียนกับชุมชนดังนี้

1. การวางแผนและโครงการ
2. การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน
3. การให้บริการชุมชน
4. การได้รับความสนับสนุน
5. งานโรงเรียนกับชุมชนอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย
6. การประเมินผล งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549, หน้า 34-40) กล่าวว่า ปัจจุบันการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย

1. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน
2. การร่วมกิจกรรมของชุมชน โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน และองค์กรต่างๆ ตามเทศกาลและวันสำคัญ

3. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

พอสรุปได้ว่า ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการแก่ชุมชน การรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นๆ การแต่งตั้งกับคณะกรรมการโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ผู้ปกครองรับทราบปัญหาต่างๆ ในสถานศึกษา การออกเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน เด็กด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา ดังนั้น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดเทศบาลในจังหวัดสระบุรี ควรมีส่วนร่วมในการจัด

การศึกษาด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้ 1) การสนับสนุนโครงการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน 2) การให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน 3) สนับสนุนการจัดกิจกรรมสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 4) การประชุมและรับทราบปัญหาของผู้ปกครอง 5) การช่วยเหลือหรือการให้ข่าวสารสถานศึกษาแก่ผู้ปกครองและ 6) การสร้างความสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

วุฒิ สุวรรณรังสี (2541, หน้า 69) ได้สรุปผลการวิจัย เรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี ไว้ว่า

1. การปฏิบัติตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละสถานภาพทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหรือข้าราชการครู ผู้ปกครอง นักเรียน หรือศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน มีการปฏิบัติตามบทบาทคณะกรรมการสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกกลุ่ม

2. เปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี โดยจำแนกตามสภาพของคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหรือข้าราชการครู ผู้ปกครองหรือศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชน มีการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการสนับสนุนสถานศึกษาโดยทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาหรือข้าราชการครู มีการปฏิบัติตามบทบาทแตกต่างจากผู้ทรงคุณวุฒิจากประชาชนและผู้ปกครองนักเรียน หรือศิษย์เก่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สวัสดิ์ ยศบุญเรือง (2541, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการส่งเสริมชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ศึกษากรณีบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า บุคลากรทางการศึกษาส่วนใหญ่ตระหนักและเห็นความสำคัญของชุมชนมากรองลงมา ได้แก่ การกำหนดนโยบายกำกับ ติดตาม และประเมินผลมีการประสานกับหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ และหน่วยงานอื่นของรัฐ เอกชน องค์กรในชุมชน ผู้นำทางศาสนาได้เข้ามาจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษามีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาและให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชน

ปรีชา ไชยโย (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามทัศนะของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอสมปราชญ์ จังหวัดลำปาง พบว่า

1. ด้านการวางแผน สมาชิกเห็นด้วยระดับมาก ในการมีส่วนร่วมในการวางแผน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเห็นชอบแผนของโรงเรียน

2. ด้านการจัดองค์การ สมาชิกเห็นด้วยในระดับมาก ในการมีส่วนร่วมในการจัดองค์การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้ข้อเสนอแนะ และเสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณสมบัติ และข้อกำหนดในการปฏิบัติงานครู

3. ด้านการนำองค์กร สมาชิกเห็นด้วยในระดับมากในการมีส่วนร่วมนำองค์กร โดยเฉพาะการเป็นผู้เสนอโครงการ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เน้นการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบล กับโรงเรียนประถมศึกษา

4. ด้านการควบคุม สมาชิกเห็นด้วยในระดับมากในการมีส่วนร่วมในการควบคุม โดยเฉพาะในกิจกรรมรับทราบ และติดตามผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามแผน

พิณสุตา สิริธวัชสี, และสมศักดิ์ คลประสิทธิ์ (2541, หน้า 57 - 58) ได้ศึกษาเรื่อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดอิสระทั้งด้านแผนงาน การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณและการเงิน เนื่องจากยังมีรายได้ไม่เพียงพอกับการบริหารท้องถิ่น ยังคงต้องพึ่งพางบประมาณและรายได้จากส่วนกลาง รวมทั้งยังไม่มีอิสระในการจัดเก็บรายได้ที่ชัดเจน มีความไม่เท่าเทียมกันในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา ระหว่างส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่มีคณะกรรมการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นเป็นการเฉพาะ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับคณะกรรมการบริหารส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารส่วนใหญ่ ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษาเท่าที่ควร แม้จะมีคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนก็เป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา ที่มีหน้าที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือด้านการเงินครูภัณฑ์เท่านั้น จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมติดตามผล เกิดช่องว่างระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โรงเรียน และประชาชน ทั้งที่ส่วนท้องถิ่นควรเป็นหน่วยที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด

ปราโมทย์ แสนกล้า (2542, หน้า 86) ได้ศึกษา “การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน” พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนได้ปฏิบัติงานในด้าน การกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาโรงเรียน ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และรับทราบความก้าวหน้าการดำเนินการตามแผนของโรงเรียน ประสานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชน การแสวงหาและการสนับสนุนด้านการเงิน การให้การสนับสนุนด้านวิทยากรบุคคลภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียน และการให้บริการวิชาการแก่ชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาในแต่ละกลุ่มสถานภาพ ของคณะกรรมการโรงเรียนเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และข้าราชการครู โดยภาพรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยด้าน

ที่มีส่วนร่วมสูงสุดคือ การกำหนดนโยบายแผนแม่บท และแผนพัฒนาของโรงเรียน รองลงมา คือ การให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุดคือ การแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ กลุ่มผู้ปกครองและศิษย์เก่ามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีส่วนร่วมสูงสุดในด้านการรับทราบความก้าวหน้า การดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน รองลงมาคือ การประสานงานกับองค์กรท้องถิ่น ทั้งภาครัฐและเอกชนและการแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุดคือการให้คำปรึกษา และสนับสนุนด้านต่างๆ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ โดยภาพรวมเห็นว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านที่มีส่วนร่วมสูงสุดคือ การประสานงานกับองค์กรในท้องถิ่นทั้งภาครัฐ และเอกชน รองลงมาคือ การแต่งตั้งที่ปรึกษา และหรือคณะกรรมการ ส่วนด้านที่มีส่วนร่วมต่ำสุด คือการให้คำปรึกษา และให้การสนับสนุนด้านต่างๆ

ศิริกาญจน์ โกลุมภ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามี 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินการ 6) การร่วมดำเนินการ 7) การร่วมประเมินผลการดำเนินการ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ระหว่างพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชน มีความอ่อนแอ กับพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และชุมชนที่มีความอ่อนแอ ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะไม่ปรากฏชัดเจนมีความขัดแย้ง ด้านทัศนคติที่มีต่อการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน จนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีแบบแผนการมีส่วนร่วมเป็นแบบชายขอบ ค่อนข้างสูง ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนจะปรากฏชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของการทำงานร่วมกันในด้านต่างๆ เพื่อการจัดการศึกษาในชุมชน ลักษณะของการทำงานร่วมกันจะเป็นไปอย่างกระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ศิริกาญจน์ โกลุมภ์ (2542, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามี 8 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ 2) การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน 3) การสร้างเครือข่ายของผู้มีส่วนร่วม 4) การสร้างกิจกรรม 5) การต่อรองเพื่อการดำเนินการ 6) การร่วมดำเนินการ 7) การร่วมประเมินผลการดำเนินการ 8) การร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ระหว่างพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชน มีความอ่อนแอ กับพื้นที่ที่โรงเรียนและชุมชนมีความเข้มแข็ง โดยการมีส่วนร่วมของโรงเรียน และชุมชนที่มีความอ่อนแอ ลักษณะของการมีส่วนร่วมจะไม่ปรากฏชัดเจนมีความขัดแย้ง ด้านทัศนคติ

ที่มีต่อการจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน จนขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และมีแบบแผนการมีส่วนร่วมเป็นแบบชายขอบ ค่อนข้างสูง ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชน และโรงเรียนจะปรากฏชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของการทำงานร่วมกันในด้านต่าง ๆ เพื่อการจัดการศึกษาในชุมชน ลักษณะของการทำงานร่วมกันจะเป็นไปอย่างกระตือรือร้น และมีความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

ประสาน ท้าข้าม (2543, บทคัดย่อ) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวม และทุกลักษณะภารกิจ การจัดการศึกษาในระดับร่วมคิด และมีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้โดยเลือกประเภทของโรงเรียนระดับก่อนประถมศึกษาเป็นลำดับแรก สำหรับภารกิจการจัดการศึกษา เลือกองงานบริหารทั่วไปเป็นลำดับแรก

เข็มเพชร แก่นสา (2543, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า

1. ผู้แทนชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับน้อยมาก ส่วนงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง
2. ผู้แทนชุมชนที่มีเพศ การศึกษาและรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้แทนชุมชนที่มีอายุและสถานภาพในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. วิธีการที่ผู้แทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา คือให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้คำแนะนำด้านการประเมินผล และการอนุมัติเงินเพียงเล็กน้อย
4. อุปสรรคและปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วม ของผู้แทนชุมชน ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา คือ ไม่มีเวลา โรงเรียนไม่แจ้งให้ทราบ และไม่ได้เป็นกรรมการโรงเรียน

เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพและควรมีการเร่งรัดพัฒนาครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาให้ตระหนักและรับผิดชอบในหน้าที่และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อผลักดันการปฏิรูปการศึกษาของไทยให้ประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

นิมิต มั่งมีทรัพย์ (2543, บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เห็นด้วยและเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ระดับมากทุกประเด็นที่ศึกษา (การวางแผนการจัดการศึกษาและการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี) หากแต่การเข้าไปมีส่วนร่วมนั้นมุ่งเน้นไปที่การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และถาวรวัตถุที่ยึดมั่นอยู่กับโลกทัศน์แนวคุณธรรมจริยธรรม มากกว่าการจัดการเชิงภาระหน้าที่พันธกิจ ของการเป็นตัวแทนท้องถิ่น

ความคิดความเข้าใจดังกล่าวเกิดขึ้น และดำรงอยู่อย่างมั่นคงและสอดคล้องกันระหว่างผู้ให้ (อบต.) กับผู้รับ (สถานศึกษา) ดังนั้นหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง จึงควรมีนโยบายในการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของงานพัฒนาที่ควรเกิดขึ้น บนหลักของเหตุผลและผลมากขึ้น ทั้งในกลุ่มผู้นำชุมชนและสถานศึกษา

ภาวณี สุตะบุตร, และคนอื่นๆ (2543, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ต่อการมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมาก 3 ด้าน ได้แก่ งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนด้านที่ควรมีส่วนร่วมในระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคคล งานธุรการ การเงิน และพัสดุ เมื่อพิจารณาในแต่ละรายการพบว่า รายการที่อยู่ในระดับน้อยได้แก่ การพิจารณาอนุมัติการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนและการดูแลการใช้งบประมาณของโรงเรียน

สำหรับรายการที่อยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบริจาคเงิน และวัสดุสิ่งของเพื่ออาหารกลางวันให้แก่เด็กนักเรียนที่ยากจน การช่วยบริจาคทรัพย์สิน หรือแรงงานเพื่อปรับปรุงอาคารสถานที่ การประสานการทำงานขององค์การบริหารส่วนตำบลกับโรงเรียน และการประชาสัมพันธ์หรือแจ้งความเคลื่อนไหวของโรงเรียนให้ประชาชนรับทราบ และเห็นความสำคัญ

ประยุทธ์ ตรีชัย (2544, หน้า 90-92) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครู ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี พบว่า

1. การมีส่วนร่วมของครูในด้านเป้าหมาย อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูงที่สุด และการจัดอบรมทางวิชาการอยู่ในระดับต่ำสุด

2. การมีส่วนร่วมของครูในด้านบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในการจัดการการสอนของโรงเรียนอยู่ในระดับสูงที่สุด และด้านกาเป็นวิทยากรให้ความรู้อยู่ในระดับต่ำสุด

3. การมีส่วนร่วมของครูในด้านการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดในการจัดมุมหนังสืออยู่ในระดับสูงที่สุด และพิจารณาวิทยากรอบรมวิชาการอยู่ในระดับต่ำสุด

4. การมีส่วนร่วมของครูในการติดต่อสื่อสารอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ครูมีส่วนร่วมในการแนะนำผู้ปกครองในเรื่องการเรียนอยู่ในระดับสูงที่สุด ส่วนการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด

จินตนา กิตติสยาม (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนชุมชน ตามทัศนะของ

ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ตามทัศนะของประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก 2. เปรียบเทียบทัศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา นอกโรงเรียน ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามตัวแปร ได้แก่ ตำแหน่งและวุฒิการศึกษา และ 3. รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัย พบว่า

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดพิษณุโลก ในงาน 5 ด้าน อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของประธานสภา องค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจังหวัดพิษณุโลก ในงาน 5 ด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีวุฒิการศึกษาแตกต่างกัน คือ วุฒิการศึกษาระดับมัธยมและต่ำกว่า และวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีวุฒิการศึกษาต่างกัน คือ วุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและต่ำกว่า และวุฒิการศึกษาสูงกว่ามัธยมศึกษา มีความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีความสนใจพิเศษมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

7.1 ด้านการวางแผน ควรมีการวางแผนตรงตามวัตถุประสงค์

7.2 ด้านการดำเนินงาน ควรสำรวจความต้องการของประชาชน

7.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ ควรประชาสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง และทั่วถึง

7.4 ด้านการประสานงาน ควรประสานงานทั้งภาครัฐ และเอกชน

7.5 ด้านการติดตามผลและประเมินผล ควรติดตามผลและประเมินผลทุกขั้นตอน

สุรัชย์ เทียนขาว (2545, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงแนวทางและปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสิงห์บุรี พบว่าผู้ที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามี 5 กลุ่ม คือผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการของหมู่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้มีความรู้และประสบการณ์ทางการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิในท้องถิ่น (ภูมิปัญญาชาวบ้าน) และผู้ปกครองนักเรียน

เรื่องที่ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามี 4 เรื่องคือ ร่วมสำรวจความต้องการด้านการศึกษาของสถานศึกษา ร่วมเป็นวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับสถานศึกษา ร่วมประชาสัมพันธ์งานของสถานศึกษา และร่วมในการสรรหาทรัพยากรต่างๆ

วิธีการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษามี 9 วิธี คือ

1. ประชาชนควรเข้ามามีส่วนร่วมโดยเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา
2. เข้ามามีส่วนร่วมเป็นที่ปรึกษาให้แก่สถานศึกษา
3. มีส่วนร่วมในการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินวัสดุอุปกรณ์หรือแรงงาน
4. มีส่วนเป็นที่ปรึกษาให้กับสถานศึกษา ส่วนการดำเนินงานให้บุคลากรใน

สถานศึกษารับผิดชอบ

5. ประชาสัมพันธ์ให้กับผู้นำชุมชน และประชาชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของประชาชน ในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6. เชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาอยู่เสมอ

7. ส่งเสริมเยาวชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

8. จัดตั้งกลุ่ม ชมรม เครือข่ายการศึกษาในชุมชนที่สถานศึกษาดังอยู่

9. สร้างความเข้มแข็งในด้านปัจจัยพื้นฐานให้แก่ชุมชนที่สถานศึกษาดังอยู่ เพื่อจูงใจให้ประชาชนให้มาร่วมมือกับสถานศึกษา

ศุภมาศ การะเกด (2545, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ทางด้านบริหารและการจัดการ ด้านวิชาการ และด้านการสนับสนุนการศึกษา 2. เปรียบเทียบสภาพการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก โดยจำแนกตามประเภทของคณะกรรมการ และ 3. ศึกษา

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก ในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ผลการวิจัย พบว่า

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนรายด้าน คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมด้านการสนับสนุนการศึกษาอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านบริหารและการจัดการ ด้านวิชาการ มีส่วนร่วม อยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เมื่อจำแนกตามประเภทของ คณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทนครู มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสูงสุดทั้งในภาพรวมและรายด้าน ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาที่เป็นผู้แทน ผู้ปกครอง มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยที่สุด ทั้งในโดยรวมและรายด้าน

3. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษา โดยจำแนกตามประเภท ขนาดของสถานศึกษา ของคณะกรรมการ โดยรวมด้าน การบริหารและการจัดการ ด้านการสนับสนุนการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนด้านวิชาการไม่แตกต่าง ส่วนเพศ อายุ และ วุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

4. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียน การสอน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านคณะกรรมการ และด้านโรงเรียน ปัจจัยที่สนับสนุน ด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การเป็นคนในชุมชน การมีเวลาว่าง การเป็นศิษย์เก่า ผลตอบแทน ส่วนในด้านโรงเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การปฏิบัติของผู้บริหารและ คณะครูปัจจัยที่เป็นอุปสรรคด้านคณะกรรมการ ได้แก่ การไม่รับทราบทบทวนที่ การไม่มีเวลาว่าง ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ สถานที่ไม่เอื้อ ส่วนด้านโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนจัดประชุมบ่อย ผู้บริหาร และคณะครูไม่ให้ความสำคัญกับชุมชน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อาร์เนสไตน์ (Amstein, 1969 p.216) มีความคิดเห็นว่าการมีส่วนร่วมมีลักษณะ เป็นบันไดการมีส่วนร่วม (participation ladder) 8 ขั้น คือ (1) ขั้นถูกจัดกระทำ (2) ขั้น บำบัดรักษา (3) ขั้นรับฟังข่าวสาร (4) ขั้นปรึกษาหารือการมีส่วนร่วมบางส่วน (5) ขั้นปลอบใจ (6) ขั้นเป็นหุ้นส่วน (7) ขั้นใช้อำนาจผ่านตัวแทนและ (8) ขั้นควบคุมโดยประชาชนการแบ่งเช่นนี้ สามารถวัดได้อย่างละเอียดและครอบคลุม แต่ก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเนื่องจากการมีส่วนร่วม ในแต่ละระดับ มีความควบคู่กัน

สมิท (Smith, 1971, p.239 - A) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของตัวแทน ประชาชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษา พบว่า

1. คณะกรรมการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และประชาชน มีความต้องการที่จะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ อันที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา

2. คณะกรรมการจากประชาชนไม่เห็นด้วยกับเรื่องต่างๆ ที่ทางสถานศึกษาดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยที่คณะกรรมการไม่ได้มีส่วนรู้เห็นหรือรับรู้

3. คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหารเห็นพ้องต้องกันว่า สถานศึกษาจะเจริญก้าวหน้าขึ้นกว่าเดิมมาก หากได้มีคณะกรรมการดังกล่าวเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา

ชูเลอร์ (Schuler, 1990, p.2595 - A) ได้ศึกษา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา สหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เกิดจากความบกพร่องในการสื่อสารปัญหาของการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ทั้งหมด ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม

เคปแลน (Kaplan, 1992, pp. 101-102) พบว่า จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์และการศึกษาทางด้านสังคมวิทยา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของรัฐเกิดจากเหตุจำเป็น 3 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา ก่อให้เกิดผลในทางบวกทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะคิด และพฤติกรรมของเด็กอย่างเห็นได้ชัด

2. สถาบันครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จำนวนของครอบครัวแตกแยก การทำงานนอกบ้านของบิดาและมารดา การตั้งครุภัณฑ์นอกสมรสของมารดาวัยรุ่น อัตราการหย่าร้างรวมทั้งการสร้างครอบครัวใหม่ของบิดาหรือมารดาเพิ่มสูงขึ้น สถานศึกษาได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว กล่าวคือ จำนวนเด็กในสถานศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีโครงสร้างหลากหลายเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องปรับโครงสร้างการจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเป็นประการสำคัญ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับสถานศึกษามักจะห่างเหิน (distance) ไม่มี ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (distrust) และมีความเป็นศัตรู (hostility) กันโดยธรรมชาติ ทั้งนี้ เพราะบทบาททั้งสองสถาบันถูกกำหนดให้แตกต่างกันโดยโครงสร้างของสังคม ดังนั้นช่องว่างระหว่างบ้านกับสถานศึกษาจึงมีอยู่เสมอ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจะช่วยลดปัญหาความสัมพันธ์ ดังกล่าวได้

มิลเลอร์ (Miller, 1996, p. 475) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐสแตรเจียน โดยได้ทำการศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบันและบทบาทหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับ

คณะกรรมการโรงเรียน มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนต้องการที่จะทำหน้าที่อย่างเต็มบทบาท และตอบสนองความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน

ผลการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสรุปว่า ความพร้อมด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการจัดการศึกษายังเป็นปัญหา และมีการยอมรับน้อย การมีส่วนร่วม การให้ความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ของบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้ความร่วมมือน้อย และขาดงบประมาณและค่าใช้จ่ายทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาได้มีการระดมสติปัญญา แรงกายแรงใจ กำลังทรัพยากรด้านต่างๆ และการระดมพลังชุมชนในชุมชน เพื่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างแท้จริง ตรงตามแนวทางการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ซึ่งได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ชัดเจนเป็นแนวทางในการบริหารการศึกษาและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อทราบถึงสภาพและปัญหาในการเข้ามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ในการแก้ปัญหาและส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโอกาสต่อไป